

Հայաստանի Հանրապետության
Քաղաքացիության Նախարարություն

Կոտայքի մարզի Կոշտ
Կենցաղային Թափոններ
Կառավարման Ծրագիր —
Բնապահպանական և Սոցիալական
Ուսուցման հարցեր

Ոչ Տեխնիկական Ամփոփագիր
Հանրային ֆինանսական համար

2011թ. Նոյեմբեր

COWI A/S

Parallevej 2
DK-2800 Kongens Lyngby
Denmark

Tel +45 45 97 22 11
Fax +45 45 97 22 12
www.cowi.com

Հայաստանի Հանրապետության
Քաղաքացիության Նախարարության

Կոտայքի մարզի Կոչտ
Կենցաղային Թափոններ
Կառավարման Ծրագիր —
Բնապահպանական և Սոցիալական
Ուսումնասիրություն
Ոչ Տեխնիկական Ամփոփագիր
Հանրային ֆինանսական համար

2011թ. Նոյեմբեր

Ծրագիր No. P-75143-A-1
Դոկումենտ no. 5 arm
Տարբերակ 04
Ամսաթիվը 25.11.2011

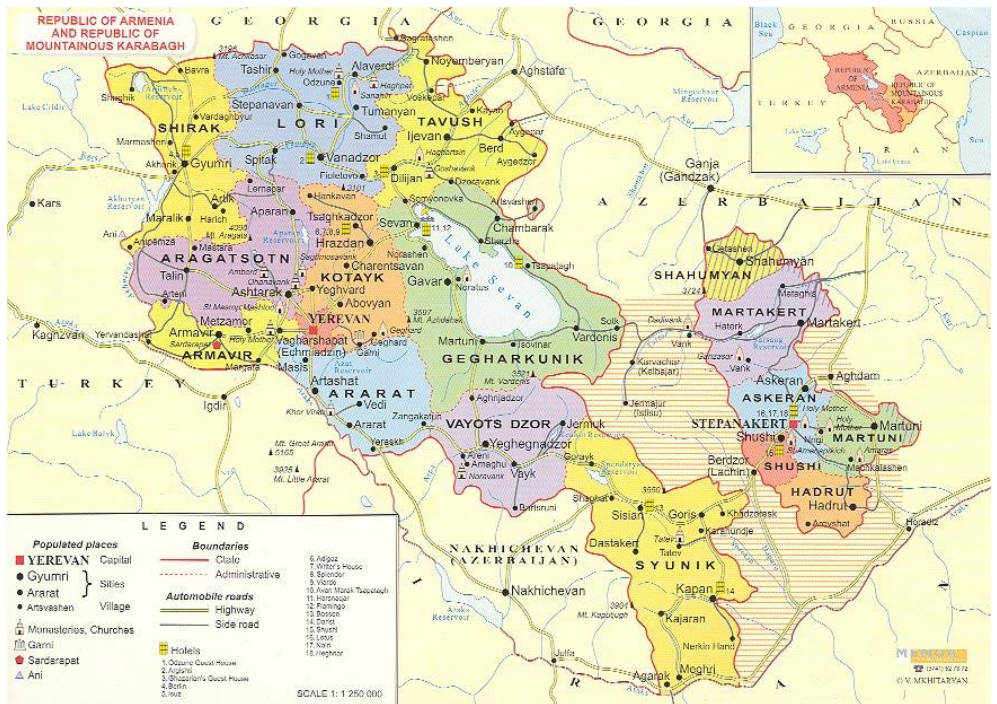
Պատասեց LLA
Ստուգեց CASK
Հաստատեց CASK

Բնվանդակային թյունը

1	Ներածություն	2
1.1	Ինչու՞ բարելավել թափոնների կառավարման համակարգը Կոտայքի մարզում	3
1.2	Սևան ֆաղաֆը ներառելու պատճառները	4
1.3	Ո՞վ է վնասելու բարեփոխումների դիմաց	5
2	Նոր համակարգի նկարագիրը	6
2.1	Թափոնների հավաքման և տեղափոխման նոր համակարգ	6
2.2	Սարքավորումներով հագեցած մեկ սանիտարական աղբավայր շատ աղբավայրերի փոխարեն	7
2.3	Աղբավայրում թափոնները տեսակավորվելու՞ են	7
2.4	Ինչպե՞ս են թափոնները տեղադրվելու աղբավայրում	7
2.5	Ե՞րբ են առկա աղբավայրերը փակվելու	8
3	ՇՄՍԱԳ համառոտ նկարագիրը	9
3.1	ՇՄՍԱԳ փաստաթուղթ է և գործընթաց	9
3.2	Կան արդյո՞՞ք Ծրագրի այլընտրանքային տարբերակներ	9
3.3	Ինչպիսի՞ն են Ծրագրի ազդեցությունները	14
3.4	Ծրագրի բնապահպանական և Սոցիալական շահերը	16
4	ԲՍԳԾ համառոտ նկարագիրը	18
5	Շահագրգիռ կողմերի ծրագրված ներգրավում	20
5.1	Ովքե՞ր են շահագրգիռ կողմերը	20
5.2	Ինչպե՞ս և ե՞րբ են ներգրավում շահագրգիռ կողմերը	20
5.3	Շահառուների համար բողոքարկման մեխանիզմներ	22

1 Ներածություն

Կոտայքի մարզը գտնվում է Հայաստանի կենտրոնական մասում՝ Երևանից դեպի հյուսիս: Տեղանքի փարտեզը ներկայացված է Հավելված 1-ում: Կոտայքի մարզում կան 7 ֆաղափներ, ներառյալ մարզկենտրոն Հրազդանը, և 60 գյուղական համայնքներ: Սևան ֆաղափը գտնվում է Սևանա լճի ափին՝ Կոտայքի մարզի հյուսիսային սահմանին մոտ (փարտեզը Պատկեր 2-ում):

Պատկեր 1 Հայաստանի վարչական փարտեզը

Պատկեր 2 Կոտայքի մարզի և Սևան ֆոնի ֆարակ

1.1 Ինչու՞ քարելավել թափոնների կառավարման համակարգը Կոտայքի մարզում

Կոտայքի մարզում թափոնների հավաքման ներկայիս համակարգը ներառում է և փոդոցների կոնսեյնդերներից կոտաթափոնների հավաքում, և մարդկանց, որ իրենց թափոնները տանում են անմիջապես աղբահավաք մեքենայի մոտ ֆոնի ֆարակում: Հետո թափոնները տեղափոխվում են մեծ մուկիցիպալ աղբավայրեր: Ներկայումս թափոնները տարածվել են աղբավայրերի տարածքից դուրս: Ավելին, այն հաճախ այրվում է, աչքի է ընկնում, առաջացնում գարեհոտոտություն, առաջացնում է բազմաթիվ բացասական ազդեցություններ հարակից տարածքների վրա (հող, ջրային մարմիններ, կենդանական, բուսական ախարհ և այլն): Կոտայքի մարզի գյուղաբնակ բնակչության մոտ 30%-ից ստացված թափոնները կուտակվում են ավելի փոքր աղբանոցներում՝ գյուղերից ոչ այնքան հեռու:

Կոտայքի մարզի շատ վայրերում կարելի է տեսնել բազմաթիվ աղբանոցներ : Թափոնների հավաքման և տեղափոխման ընկերությունները չեն կարող մատուցել լավ ծառայություններ , որովհետև թափոնների հավաքման սակագինը ցածր է հիմնականում ոչ բոլոր ընտանիքներն են վճարում թափոնների հավաքման դիմաց վարձը , իսկ թափոնների նետումը «ինչ-որ տեղում» շատ տարածված է Հայաստանի շատ մարզերում :

Թե բնակչությունը , թե իշխանությունները համարում են , որ թափոնները չպիտի նետվեն պատռնապես նախատեսված տարածքներում : Բնակելի տարածքները և դրանց մերձակայքը մաքուր և գեղեցիկ պահելու համար Հայաստանի Քաղաքաբնակարարության Նախարարությունը (ՔՆ) դիմել է Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկին (ՎԶԵԲ)՝ հայցելով Կոտայքի մարզում թափոնների կառավարման բարելավման աջակցություն՝ Ժամանակակից կոնսեյներների , բեռնատարների գնման և տարածաբջանային սանիտարական աղբավայրի հիմնադրման միջոցով՝ թափոնների անվտանգ տեղավորման համար ըստ ԵՄ ստանդարտների :

Կայքի ընտրության հետազոտությունից հետո Հրազդանի ֆաղափառ կա աղբավայրին մոտ գտնվող նախկին կավի ֆարհանֆի տարածքը ընտրվել է , որպես սանիտարական աղբավայրի համար հարմար վայր : Եթե տարածաբջանային սանիտարական աղբավայրը կառուցվի , առկա աղբավայրերը կփակվեն և կծածկվեն հողով , այնպես , որ ունենան բնական բնութագրի տեսք :

1.2 Սևան ֆաղափը ներառելու պատճառները

Սևան ֆաղափը գտնվում է Գեղարքունիքի մարզում , սակայն Կոտայքի մարզի սահմանին մոտ : Սևան ֆաղափում հավաքված թափոնները ներկայումս տանում են Սևանա լճի ափին գտնվող աղբավայր : Թափոնների մեթեոնները ստիպված են փռվել դեպի աղբավայր լեռնոտ մի տարածքով : Սևանից մինչև այս աղբավայրը ընկած հեռավորությունը նույնն է , ինչ մինչև Հրազդանի ֆաղափն ընկաց հեռավորությունը , քանակապես էլ լավն է , դա Երևան-Սևան հիմնական քանակապահ է : Երևանից և այլ մարզերից եկած շատ զբոսաբեկիկներ ամռանը իրենց հանգստյան օրերն ու արձակուրդը անց են կացնում Սևան ֆաղափում : Մեկ օր և ավելի նրանք մնում են հյուրանոցներում , ամռանը սնակներում կամ պարզապես վրաններում ավամերձ գոտում : Հանգստյան օրերին Սևան ֆաղափում կարող են լինել 10 անգամ ավելի զբոսաբեկիկներ , քան տեղի բնակիչներն են : Զբոսաբեկիկները թողնում են շատ թափոններ : Սևան ֆաղափին անհրաժեշտ է օգնություն թափոնների հավաքման և տեղավորման գործում՝ Սևանա լճի ափը մաքուր պահելու համար :

1.3 Ո՞վ է վնարեւելու բարեփոխումների դիմաց

ՎԶԵԲ-ը նախատեսում է վարկ և գրանտ՝ Կոտայքի մարզի և Սևան ֆաղափի ժամանակակից թափոնների հավաքման ծառայությունները հիմնելու ծախսերը հոգալու համար : Գրանտը կմարի ծախսերի կեսը : Մյուս կեսը կմարվի վարկի միջոցով, որը տրամադրվելու է 15 տարով, որը հարկավոր է մարել նոր սակագների միջոցով : Վարկի մի մասը կարող է փակվել առանձին հավաքված վերամշակվող նյութերի վաճառքի միջոցներով :

2 Նոր համակարգի նկարագրը

Կոտայքի մարզի և Սևան ֆաղափի ժամանակակից թափոններին կառավարման համակարգը ենթադրում է կոՇու կենցաղային թափոններին բարելավված հավաքում և տեղափոխում մեկ սանիտարական աղբավայր՝ առկա շատ աղբավայրերի փոխարեն :

2.1 Թափոններին հավաքման և տեղափոխման նոր համակարգ

Ճաղափներում (Հրազդան, Ծաղկածոք, Չարենցավան, Եղվարդ, Աբովյան և Սևան) նոր համակարգը կներառի թափոններին հավաքման նոր կոնտեյներներ և նոր տոփանման բեռնատար մեքենաներ՝ կոնտեյներներին մեխանիկական դատարկման համար և Հրազդանին մոտ գտնվող նոր տարածաշրջանային աղբավայր թափոններին տեղափոխման համար :

Երկու ֆաղափներում (Նոր Հանն և Բյուրեղավան), ներկայումս մարդիկ բերում են թափոնները հավաքման մեքենայի մոտ, երբ այն անցնում է տան մոտով և ազդանշան է տալիս, նոր համակարգը կներառի նոր բեռնատար մեքենաներ, որոնք կտեղափոխեն հավաքված թափոնները դեպի հրազդանի աղբավայր :

Գյուղական համայնքներին կտրամադրվեն թափոններին հավաքման համար նախատեսված կոնտեյներներ, որոնք կտեղադրվեն յուրաքանչյուր գյուղում իր հատկացված վայրում : Կոնտեյներները կդատարկվեն Աղբավայրի Ընկերությանը պատկանող բեռնատար մեքենաներով և թափոնները կտեղափոխվեն սանիտարական աղբավայր : Գյուղական համայնքները կվճարեն այս ծառայությունների դիմաց՝ Աղբավայրի Ընկերության կողմից սահմանված և Հայաստանի Կառավարության կողմից հաստատված վարձավճարների համաձայն :

Քաղաքները կապահովվեն մի շարք հատուկ կոնտեյներներով՝ վերամշակվող նյութերի հավաքման համար (օրինակ, թուղթ, ապակի, պլաստիկ) :

Քաղաքի ադմինիստրացիան կկատարի Հրազդանին մոտ նոր տարածաշրջանային աղբավայր բուրայն թափոններին հավաքման և տեղափոխման պարտականությունները, որոնք ենթակա չեն վերամշակման :

2.2 Սարքավորումներով հագեցած մեկ սանիտարական աղբավայր շատ աղբավայրերի փոխարեն

Աղբավայրը կնախագծվի, կկառուցվի և կշահագործվի ազգային կարգավորող պահանջներին և եՆ Աղբավայրի Դիրեկտիվի համապատասխան :

Նոր աղբավայրը կհիմնադրվի Հրազդանին մոտ: Աղբավայրը կլինի 8 ֆառաֆապետարաններին սեփականություն (Հրազդան, Ծաղկաձոր, Չարենցավան, Եղվարդ, Նոր Հանն, Նյուրեղավան, Աբովյան և Սևան): 8 ֆառաֆապետարանները կհիմնադրեն Աղբավայրի Ընկերություն (ԱԸ), որպես բաժնետիրական ընկերություն, որի բաժնետերերն են ֆառաֆապետարանները: 8 ֆառաֆապետարաններից յուրաքանչյուրը կունենա իր բնակիչներին թվաքանակին համապատասխան բաժնեմաս:

2.3 Աղբավայրում թափոնները տեսակավորվելու^o են

Թափոններին հավաքման բեռնատար մեքենաներով նոր տարածաշրջանային աղբավայր առաված բոլոր թափոնները կշտվելու են և գրանցվեն աղբավայրի մուտքի մոտ: Հետո մեքենաները առանց որևէ մշակում կատարելու կտանեն թափոնները աղբավայրի բաժանմունքներին մեկը՝ տեղավորման: Միայն եթե բեռնաթափման ժամանակ, կհայտնաբերվեն չցանկալի իրեր, ինչպեսիք են վտանգավոր նյութեր պարունակող կոնտեյներները (ներկ, ֆինիկատներ), դրանք կտանեն աղբավայրի տարածում գտնվող վտանգավոր նյութերի պահեստավորման հատուկ տարածք, որտեղ էլ կմնան մինչև հետագա մշակումը/տեղավորումը որևէ այլ տեղում:

2.4 Ինչպե՞ս են թափոնները տեղադրվելու աղբավայրում

Հրազդանին մոտ նոր տարածաշրջանային աղբավայրը նախագծված է թափոններին տեղավորման վեց բաժանմունքներով: Մեկ բաժանմունքը կկառուցվի անմիջապես: Թափոններին տեղավորման բաժանմունքներինց յուրաքանչյուրը կկառուցվի կավահողից բաղկացած ստորին շերտով, որը ծածկված կլինի հասուն կբարձր խտությամբ պոլիէթիլենի շերտով: Այս շերտը կպահպանի ստորգետնյա ջրերը և աղբավայրի մերձակայքը ֆիլտրատի տարածումից (թափոններինց առաջացած հեղուկը): Ֆիլտրատը կհավաքվի և կպահպանվի աղբավայրի անջրաթափանց հատակով գոլորշիացման և նախում:

Հենց թափոններին շերտերը կհասնեն բարձրության առավելագույն թույլատրելի սահմանին, այն կծածկվի 0.2 մետր հաստությամբ ավազի/մանրախիլի շերտով, հետո 1.0 մետր հաստությամբ հողի շերտով, իսկ հետո էլ խոտի և բուսականության ծածկով:

Երբ ամբողջ աղբավայրը լցվում է և այլևս չի օգտագործվում թափոնների տեղավորման համար, այնտեղ կսկսվի, այսպես կոչված, հետագա խնամքի շրջան՝ առնվազն 30 տարի: Հետագա խնամքը կներառի ֆիլտրատի հետագա խնամք, աղբավայրի գազի մոնիթորինգ, ստորգետնյա ջրերի և մակերեսային ջրհոսքի մոնիթորինգ: Սկզբունքներեն, մոնիթորինգը պետք է շարունակվի այնքան, մինչև ֆիլտրատը և/կամ աղբավայրի գազը շրջակա միջավայրի համար այլևս վտանգ չի ներկայացնում:

Հրազդանի աղբավայրի առաջին բաժանմունքի կարողությունը կբավարարի թափոնների տեղավորմանը հինգից վեց տարիների ընթացքում: Ամբողջ աղբավայրը կընդունի Կոտայքի մարզի և Սևան ֆաղափի թափոնները 20 տարիների ընթացքում:

2.5 Ե՞րբ են առկա աղբավայրերը փակվելու

Նոր տարածաշրջանային աղբավայրի բացումից հետո առկա աղբավայրերում թափոնների նետումը պետք է արգելվի: Աղբավայրերը պետք է փակվեն և վերականգնվեն, այսինքն ծածկվեն հողով և բուսականությամբ: Առկա աղբավայրերի փակումն ու վերականգնումը ֆաղափապետանների պարտականությունը կլինի և չի ֆինանսավորվի Կոտայքի մարզում և Սևան ֆաղափում թափոնների կառավարման նոր համակարգի համար ՎԶԵԲ-ի կողմից հատկացված վարկի միջոցներով:

3 ՇՄՍԱԳ համառոտ նկարագրը

3.1 ՇՄՍԱԳ փաստաթուղթ է և գործընթաց

Շրջակա միջավայրի վրա և Սոցիալական Ազդեցության Գնահատումը (ՇՄՍԱԳ) այն փաստաթղթի և գործընթացի անվանումն է, որն անհրաժեշտ է ՎԶԵԲ-ի և Հայաստանի տեղական իշխանության և ներքին կողմից Ծրագիրը հաստատելու համար :

ՇՄՍԱԳ Նախագիծ փաստաթուղթը նախապատրաստվել է միջազգային և տեղական մասնագետների կողմից՝ Տնտեսաթիվի կազմակերպության և 2010-2011թթ. Ծրագրի ձևակերպման հետգումարներ :

Այս ՈՏԱ-ի հետ համատեղ ՇՄՍԱԳ Նախագծի դրույմները կներկայացվի հանրությանը 120 օրերի ընթացքում, որպեսզի շահագրգիռ կողմերի համապատասխան մեկնաբանություններն իրենց հարավոր լինի հաշվի առնել ՇՄՍԱԳ վերջնական տարբերակի պատրաստման համար և առաջարկվող Ծրագրի նախապատրաստման և իրականացման համար :

3.2 Կանարդյո՞ք Ծրագրի այլընտրանքային տարբերակներ

Ծրագրի նախապատրաստման ժամանակ ֆինանսավորվել են ծրագրի մի շարք այլընտրանքային տարբերակներ, ըստ Ադյուսակ 1-ում ներկայացվածի : ՇՄՍԱԳ գործընթացը ներառում է Ծրագրի տեղակայման, տեխնոլոգիայի կամ նախագծման տեսանկյունից տնտեսաթիվի կապես հարմար այլընտրանքային տարբերակների ստեղծման համեմատում :

Ադյուսակ 1-ը ներկայացնում է հայեցակարգերի սպեկտր, որոնք որպես կանոն ֆինանսավորվել են տարածաշրջանային թափուցների կառավարման համակարգերի զարգացմանը վերաբերող տնտեսաթիվի կազմակերպության և ազդեցության գնահատումների ժամանակ :

Աղյուսակ 1 Այլընտրանքային հայեցակարգեր ՇՄԱԳ ժամանակ
 ֆինանսավորման համար

Այլընտրանքային հայեցակարգ	Հայեցակարգի անվանումը	Հայեցակարգի մանրամասները
-	Ծրագրի առաջարկ	Նոր սովորակներ քաղաքների համայնքներում համակարգը, որը ներառում է կոնսերվացիոն/ազդանշաններ, "անձամբ բերելու կետեր", քաղաքների անմիջապես տեղափոխում դեպի տարածաշրջանային սանիտարական աղբավայր Հրազդանի մոտ, 8 ֆաբրիկների սեփականությունը հանդիսացող աղբավայրի կառավարման ընկերություն (Կոտայի մարզի 7 ֆաբրիկների ու Սևան ֆաբրիկը) և գյուղական համայնքները վերադրել ծառայությունների մատուցում :
1	Ծրագրի չկա	Ոչ մի փոփոխություն քաղաքների համայնքներում և տեղավորման առկա պրակտիկանում
2	Տարածաշրջանային աղբավայրի այլընտրանքային տեղակայում	Տեղակայում Աբովյանի մոտ Տեղակայում Գեղաբերի մոտ
3	Տարածաշրջանային աղբավայրի այլընտրանքային նախագիծ	Այլ տիպի աղբավայր (օր.՝ առանց ստորին շերտի)
4	Համայնքային տարանջատման համակարգ	Տեսակավորում սկզբնաղբյուրների մոտ (օր.՝ տարբեր գույների պլաստիկ պարկերում) Համավճար խառը քաղաքների տեսակավորում
5	Տեղափոխման այլընտրանքային ժամանակացույց	Շահագործում քաղաքների համար նախատեսված փոխանցման կայան (ներ)ի միջոցով
6	Մշակման և տեղավորման այլընտրանքային տեխնոլոգիա	Փաթեթավորում և հորում Այլ բնույթ Անակոմբ digesters, կոմպոստավորում, բիոտեխնոլոգիա Շինարարական և ֆանդման քաղաքների վերամշակում
7	Ծրագրի իրականացման այլընտրանքային	Ոչ բնույթ ֆաբրիկները/գյուղերը Միայն ֆաբրիկները, գյուղերը ոչ

	վայր	
8	Իրականացման այլընտրանքային ժամանակացույց	Սկսել ընտրված վայր (եր)ում փորձնական ծրագրերից Աղբավայրի բռնարբածի ներքին կառուցումն իրականացնել
9	Ֆինանսավորման այլընտրանքային մեթոդներ՝ ծախսերի վերականգնման համար	Հնդհանուր հատվածի կանոնադրությամբ ծառայությունների դիմաց Սուբսիդիներ

Այլընտրանքային տարբերակները կարող են ներառել նաև սարքավորումների այլ համակցություններ քափոնների կառավարման կենտրոնի ներսում, շինարարության և քափոնների տեսակավորման սխեմաների իրականացման այլ ժամկետներ, որոնք վայրերում տարբեր սխեմաների համադրությունն են մի շարք ուրիշ այլընտրանքային տարբերակներ :

Տեսնելով թնկալի կազմի շեղումները վրահիմնված՝ հետևյալ երկու տեխնիկական տարբերակները համարվել են առավել իրագործելի .

- Թափոնների սովորական հավաքման համակարգ և տարածաշրջանային սանիտարական աղբավայր ,
- Թափոնների հավաքման երկակի համակարգ և տարածաշրջանային սանիտարական աղբավայր :

Երկու տարբերակների հիմնական առավելություններն ու թերությունները ներկայացված են Աղյուսակ 1-ում :

Աղյուսակ 2 Սովորական և երկակի հավաքման համակարգերի հիմնական առավելություններն ու բերույթները

	Սովորական հավաքման համակարգ	Երկակի հավաքման համակարգ
Հիմնական առավելությունները	Հասարակ, կայուն և խնայողատար քափոնների հավաքում Որոշ վերամշակվողների հավաքում «անձամբ բերելու կետերի» միջոցով	Համեմատաբար մաքուր վերամշակվող նյութերի հավաքման բարձր ցուցանիշ Վերամշակվող նյութերի վաճառքի բարձր արժեք՝ բարձր որակի ցուրհիվ
Հիմնական բերույթները	Վերամշակման ավելի բիջ արդյունավետ համակարգ	Առաջացման աղբյուրի մոտ քափոնների տեսակավորման համար անհրաժեշտ սովորությունների փոփոխություն (տանը և ճիշտ կոնտեյներներում) Պահանջում է ավելի վերամշակող արտադրություններ և նյութերի վստահելի շուկա

Հիմնվելով Կոտայկի մարզի, Սևան ֆաղափի և Հայաստանի այլ մարզերի քափոնների կառավարման առկա համակարգերի վրա, ինչպես նաև, հաշվի առնելով Տնտեսաբանական հիմնական Հետազոտությունների տվյալները և Խորհրդատուի միջազգային փորձը՝ առաջարկվում է Կոտայկի մարզում և Սևան ֆաղափում ներկայացնել քափոնների սովորական հավաքման համակարգը :

Առաջարկվող Ծրագրի (քափոնների հավաքման սովորական համակարգով) և որոշ այլընտրանքային տարբերակների համառոտ համեմատությունը ներկայացված է Աղյուսակ 2-ում :

Առաջարկվող տեխնիկական տարբերակներից բացի Տնտեսաբանական հիմնական Հետազոտությունները ներառում է տարածաշրջանային աղբավայրի տեղակայման այլընտրանքային տարբերակի դիտարկում : Մի ֆանի կայքեր ուսումնասիրվել են աղբավայրի կայքի ընտրման Հայաստանի և միջազգային չափանիշների տեսանկյունից : Տնտեսաբանական Հետազոտությունները ընթացումն աղբավայրի կայքի ընտրությունը վերաբերյալ առանձին զեկույց է նախապատրաստվել անգլերեն լեզվով, իսկ հայերեն լեզվով ներկայացվել է Քաղաքացիական Կոտայկի Նախարարության (www.gov.mud.am) և Կոտայկի մարզպետարանի (www.region.kotayk.am) կայքերում : Հրազդանի աղբավայրին մոտ գտնվող կայքը Կոտայկի մարզի և Սևան ֆաղափի տարածաշրջանում եղած կայքերից առավելագույնն է համապատասխանել չափանիշներին :

Աղյուսակ 2 Ծրագրի հայլընարակային տարբերակների հիմնական ասանձահատկությունների համեմատություն

	Այլընարակային տարբերակներում հիմնական հատկություններ	Այլընարակային տարբերակներ			
		Առանց Ծրագրի տարբերակ (առկա իրավից ակ)	Սովորակ անբա- փոններ ի հավա- նում, սանի- տարական աղբա- վայր	Երկակի հավա- նում համկար- գ, սանի- տարական աղբա- վայր	Թափոն ների հավա- նում, այրում /նաց նր դային թափոն ների աղբա- վայր
Թափոնների մշակում անային անտեսությունը /ան աջացման աղբյուրի մոտ	Թափոնների տեսակավորման սկզբնաղբյուր	-	-	✓	✓
Թափոնների հավա- նում	Վերամշակվողների տեսակավորված հավա- նում	-	✓	✓	✓
Տեղափոխում	Անմիջապես տեղափոխում տեղավորման /մշակման	✓	✓	✓	✓
	Տեղափոխում փոխանցման հայանի միջոցով				
Մշակում	Խոտը թափոնների կենսոնական տեսակավորում	-	-	-	-
	Վերամշակվող ֆրակցիայի կենսոնական տեսակավորում	-	-	✓	✓
	Վտանգավոր թափոնների ժամանակավոր պահեստավորում	-	✓	✓	✓
	Շինարարական կառուցման թափոնների մշակում				
	Օրգանական ֆրակցիայի կոմպոստավորում (ընտրվել)				
	Թափոնների այրում	-	-	-	✓
Տեղավորում	Տեղավորումը բացաղբավայրերում	✓	-	-	-

	Այլ ընտրանքային տարբերակներում նեղացված առանձնահատկություններ	Այլ ընտրանքային տարբերակներ			
		Առանց Ծրագրի տարբերակ (առկա իբրևի ակ)	Սովորական փոփոխություն հավանություն, սահմանափակ ազատ վայր	Երկար հավանություն համար գ, սահմանափակ ազատ վայր	Թափոնների հավանություն, այսինքն , մնացորդային թափոնների ազատ վայր
	Տեղավորումը սահմանափակ ազատված	-	√	√	√
Կոտայի մարզի և Սևան ֆալսի համարանիւթեւ ներդրում, միլիոն Եվրո		չկա	6.7 ^{*)}	8.7 ^{*)}	180 ^{**)}
Անվտանգ տեղավորված թափոնների մեկ տոնայի կտրվածքով շահագործման և կառավարման ծախսերը, Եվրո		չկա	100 ^{*)}	120 ^{*)}	200 ^{**)}
Թափոնների հավանական դիմաց միջին ամսական սակագինը (դրամ/տոն)		150	459 ^{*)}	550 ^{*)}	950 ^{**)}

^{*)} Տնտեսաախարհի կազմակերպության հիմնական վրա կատարված գնահատում

^{**)} Խորհրդատուի միջազգային փորձի հիմնված գնահատում

3.3 Ինչպիսի՞ն են Ծրագրի ազդեցությունները

ՇՄՍԱԳ գործընթացը ներառում է Ծրագրի որոշ փուլերում առաջացած հնարավոր հիմնական ազդեցությունների գնահատում և համեմատություն և բացասական ազդեցությունների մեղմացման պատճառով միջոցների բացահայտում, ինչպես նաև հնարավոր դրական ազդեցությունների զարգացում:

3.3.1 Բնապահպանական ազդեցություններ

Առաջարկվող ծրագրի հիմնական ազդեցությունները շրջակա միջավայրի վրա հիմնականում կապված կլիմայի և ազդեցության հիմնարարական ազդեցությունների և թափոնների մեծ քանակի կուտակման հետ:

Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունները նվազեցնելու համար ազդեցությունները ընտրվել է նախկին կապի ֆարհանում, որտեղ ազդեցության հատակին մնացած կապի շահագործման քանակը ցածր շրջափակի կուտակում կարող է արագ սպառվել հողը և ստորգետնյա ջրերը կուտակված թափոնների

աղ առ տ ու մ ի ց : Բ ա ց ի ա յ դ , հ ա տ ա կ ը և կ ո ղ ֆ եր ը ծ ա ծ կ վ ա ծ ե ն լ ի ն ե լ ու մ ի ֆ ա ն ի շ եր տ եր ու վ , ն եր ա ո յ ա լ կ ո մ պ ա կ տ ա լ ո թ վ ա ծ կ ա լ ի շ եր տ ՝ ծ ա ծ կ վ ա ծ ա մ ու ր ա ն ջր ա թ ա փ ա ն ց ա ի ն թ ե թ ի կ ն յ ու թ ո վ : Աղ ք ա լ ա յ ր ի կ ա յ ֆ ը և ն ր ա մ ու ս ֆ ի ն ա ն ա պ ա ր հ ը գ ա ն վ ու մ ե ն պ ա հ պ ա ն վ ո ղ ք ն ա կ ա ն տ ա ր ա ծ ֆ ն եր ի ց , , գ ե տ եր ի ց , լ ն եր ի ց հ ե ո ու : թ ա փ ո ն ն եր ը կ տ ե ղ ա փ ո խ վ ե ն փ ա կ մ ե ֆ ե ն ա ն եր ո վ : Հ ե տ հ ա ք ա ր , աղ ք ա լ ա յ ր ը ս ա ր ֆ ա լ ո թ վ ա ծ կ լ ի ն ի ա յ ն ա կ ա , ո ր պ ա շ տ պ ա ն ի հ ո ղ ը , մ ա կ եր և ու թ ա յ ի ն և ս տ ո ր գ ե տ ն յ ա ջ ջր եր ը աղ առ տ ու մ ի ց : Աղ ք ա լ ա յ ր ա ո ա ֆ վ ա ծ թ ա փ ո ն ն եր ը ա մ ե ն ո ր կ ծ ա ծ կ վ ե ն հ ո ղ ո վ , ո ր ն ա ո կ ա է տ ե ղ ու մ : Աղ ք ա լ ա յ ր ը հ ա գ ե ց ա ծ է լ ի ն ե լ ու տ ո փ ա ն ի չ ո վ և ն ա կ ա տ ա յ ի ն ք ե ո ն ի չ ո վ ՝ թ ա փ ո ն ն եր ի ս ե ղ մ մ ա ն հ ա մ ա ր և թ ա փ ո ն ն եր ը հ ո ղ ո վ ա մ ե ն ո ր ծ ա ծ կ ե լ ու հ ա մ ա ր :

Աղ ք ա լ ա յ ր ի շ ա հ ա գ ո թ ու մ ն ու լ ց ու մ ը ե ն թ ա դ ր ու մ է հ ե տ հ յ ա լ ը .

- Աղ ք ա լ ա յ ր ը ք ա ժ ա ն վ ե լ ու է ա լ ե լ ի փ ո ֆ ր տ ա ր ա ծ ֆ ն եր ի ՝ հ ն ա ր ա լ ո թ ու թ յ ու ն տ ա լ ո վ մ ե կ ո ր վ ա թ ա փ ո ն ն եր ը լ ց ն ե լ տ ա ր ա ծ ֆ ու մ :
- Յ ու ր ա ֆ ա ն չ յ ու ր փ ո ֆ ր ք ա ժ ա ն մ ու ն ֆ ու մ թ ա փ ո ն ն եր ը կ լ ց վ ե ն 0.3 մ -ի ց ո չ ա լ ե լ ի շ եր տ եր ու վ :
- Թ ա փ ո ն ն եր ի յ ու ր ա ֆ ա ն չ յ ու ր շ եր տ ը կ ծ ա ծ կ վ ի հ ո ղ ի շ եր տ ո վ ՝ ո ր ա կ ա ն ա ո ն վ ա գ ն 0.2 մ հ ա ս տ ու թ յ ա մ ք :
- Ա կ ն կ ա լ վ ու մ է , ո ր աղ ք ա լ ա յ ր ի լ ց մ ա ն ք ա ր ձ ր ու թ յ ու ն ը կ լ ի ն ի մ ո տ 11 մ , ա յ ս ի ն ֆ ն ա ո կ ա ֆ ա ր հ ա ն ֆ ի խ ո թ ու թ յ ա ն ը հ ա մ ա դ ր ե լ ի :

Եր ք կ ու տ ա կ վ ա ծ թ ա փ ո ն ն եր ը ս պ ա ո ե ն աղ ք ա լ ա յ ր ի ծ ա լ ա լ ը , աղ ք ա լ ա յ ր ը կ հ ա մ ա լ ր վ ի վ եր ի ն շ եր տ ի ծ ա ծ կ ո վ և աղ ք ա լ ա յ ր ի գ ա գ ի հ ա լ ա ֆ մ ա ն և ա յ ր մ ա ն / ու տ ի լ ի գ ա ց ի ա յ ի հ ա մ ա կ ա ր գ ո վ :

Ա մ ք ո ղ աղ ք ա լ ա յ ր ի վ եր ջ ն ա կ ա ն վ եր ի ն շ եր տ ը ն եր ա ո ե լ ու է հ ե տ հ յ ա լ շ եր տ եր ը .

- 0.1 -0.2 մ հ ո ղ և ք ո ս ա կ ա ն ու թ յ ու ն (վ եր ի ն ծ ա ծ կ ի վ եր և ի շ եր տ ը)
- 0.8 մ կ ա լ ա հ ո ղ
- մ ա ն ք ա խ ի ն ի դ ր ե ն ա ժ ա յ ի ն շ եր տ
- HDPE շ եր տ (ա ն ջր ա թ ա փ ա ն ց ի կ ս ի ն թ ե թ ի կ ն յ ու թ)
- Մ ա ն ք ա խ ի ն ի պ ա շ տ պ ա ն ի չ և գ ա գ ի ք ա շ խ մ ա ն շ եր տ
- 0.1 -0.3 մ կ ա ր գ ա լ ո թ ի չ շ եր տ (վ եր ի ն ծ ա ծ կ ի հ ա մ ա ր հ ա ր ք հ ի մ ֆ ա պ ա հ ո վ ե լ ու հ ա մ ա ր)

Փակված և ծածկված աղբավայրի տեւքը կհամապատասխանեցվի շրջակա լանդշափին; լանջերը չեն գերազանցի 1:5՝ ծածկի կայունությունը ապահովելու համար:

Աղբավայրի գագի այրման/ուտիլիզացիայի համակարգը կհիմնադրվի տարածաշրջանային աղբավայրում աղբավայրի բաժանմունքների համար վերջնական ծածկի հիմնադրումից հետո: Գագի հավաքման սկզբնական հորատանցքերի հաստատումը և խողովակների միացումը ներառված է նոր աղբավայրի նախագծում, սակայն պնդվելու է այրման սարքավորումները առավելում են և տեղադրվում աղբավայրի ակտիվ շահագործումից 2-3 տարի հետո, երբ դրանք հնարավոր է անմիջապես շահագործման հանձնել: Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ շատ դեպքերում նոր աղբավայրի ծրագրերի համար գագի այրման սարքավորումների առավելումները տեղի են ունենում բավականին շուտ: Կոտայքի մարզի աղբավայրի համար նման սարքավորման առաջարկվող ուժ ձեռքբերումը թույլ կտա խուսափել պահպանման ժամանակ կորուզիչ առաջացումը:

Կուտակված գագի և գագի միգրացիայի վերահսկողության պատշաճ միջոցառումները ծրագրում ներառված են և բավարարում են ԵՄ պահանջներին: Աղբավայրը կունենա գագի արտանետումների, ստորգետնյա և մակերևութային ջրերի արտահոսքի մոնիթորինգի համակարգ: Էլեկտրական համակարգով կշտնդ կռեքը կհաստատվի աղբավայր առավելած թափոնների գրանցման համար:

3.3.2 Սոցիալական ազդեցություններ

Սոցիալական ազդեցություններին տեսնելի ունից առաջարկվող Ծրագրի հիմնական բացասական տարրերը կվերաբերեն թափոնների հավաքման համակարգում փոփոխություններին ներկայացմանը (օրինակ, վերամշակվող նյութերի և այլ թափոնների համար կոնտեյներներին տեսնելի) և սակագների բարձրացմանը:

Բացասական սոցիալական ազդեցությունները նվազեցնելու համար՝ փոփոխությունները պետք է ֆինանսավորվեն համայնքներին և թափոնների հավաքման ընկերություններին աշխատակիցների հետ: Փոփոխությունները պետք է ներկայացվեն աստիճանաբար՝ սկսած փորձնական տարածքներից: Կոնտեյներները և հավաքման մեքենաները ձեռք կբերվեն ոչ միանգամից, այլ սովորած դասերի համաձայն:

3.4 Ծրագրի բնապահպանական և Սոցիալական շահերը

Ծրագրերը կապահովի կարևոր բնապահպանական և սոցիալական շահեր Կոտայքի մարզի և Սևան ֆառի համար, որտեղ

- ԾԻԳ կողմից նախատեսված արարական փուլում (փաստաթղթերի նախապատրաստում, աղբավայրի շինարարության համար կապալառուների աշխատանքի ձեռքբերում և թափոնների հավաքման և տեղափոխման սարքավորումների ձեռքբերում մատակարարներից),
- ԾԻԳ և կապալառուների կողմից աղբավայրի շինարարության ժամանակ,
- Աղբավայրի ճեղքերի և կապալառուների կողմից աղբավայրի և նրա տարածաշրջանի թափոնների հավաքման համակարգի շահագործման և զարգացման ժամանակ :

Ծրագրի համար ԲՍԳԾ –ը ՇՄԱԳ փաթեթի մի մասն է, որը ներկայացվել է Հայերեն լեզվով Կոտայկի Մարզպետարանի կայքէջում www.region.kotayk.am :

5 Ծ ա հ ա գ ը զ ի ո կ ո ղ մ եր ի ծ ը ա գ ը վ ա ծ ն եր գ ը ա վ ու մ

5.1 Ո վ ք ե օ ը ե ն շ ա հ ա գ ը զ ի ո կ ո ղ մ եր ը

Ծ ա հ ա գ ը զ ի ո կ ո ղ մ եր ը ա յ ն կ ա գ մ ա կ եր պ ու ը յ ու ն ն եր ն ու ա ն հ ա տ ն եր ն ե ն , ո թ ո ն ք ա տ ա ս խ ա ն ա տ ու ե ն , հ ե տ ա ք ը ք ը վ ք ծ ե ն կ ա մ ա ու ժ ե լ ե ն ա ո ա ջ ա ր կ ղ ո ղ Ծր ա գ ը ի կ ո ղ մ ի ց : Ա ղ ը ա վ ա յ ը ի Ը ն կ եր ու ը յ ա ն ա շ խ ա տ ա կ ի ց ն եր ը Ծր ա գ ը ի ն եր ք ի ն շ ա հ ա գ ը զ ի ո կ ո ղ մ եր ն ե ն : Մ յ ու ս կ ո ղ մ եր ը ա ր տ ա ք ի ն շ ա հ ա գ ը զ ի ո կ ո ղ մ եր ն ե ն :

5.2 Ի ն չ ա կ օ ս կ ե օ ը ք ե ն ն եր ք ա ը վ ու մ շ ա հ ա գ ը զ ի ո կ ո ղ մ եր ը

Ծր ա գ ը ի Իր ա կ ա ն ա ց մ ա ն Գ թ ա ս ե յ ա կ ը (ՄԻԳ) կ հ ի մ ն ա ղ ը վ ի Կ ո տ ա յ ֆ ի մ ա ը գ ու մ : ՄԻԳ-ը կ եր ա շ խ ա վ ո ը ի , ո թ Կ ո տ ա յ ֆ ի մ ա ը գ ի և Ս և ա ն ֆ ա ղ ա ֆ ի տ ե ղ ա կ ա ն ի ն ֆ ն ա կ ա ո ա յ ա ր մ ա ն մ ա ր մ ի ն ն եր ը , Հ Կ ն եր ը , գ ա ն գ վ ա ծ ա յ ի ն լ ը ա տ վ ա կ ա ն մ ի ջ ո ց ն եր ը և հ ա ն ը ու ը յ ու ն ը , ն եր ա յ ա լ կ ա ն ա յ ֆ և տ ղ ա մ ա ղ ի կ , տ ե ղ ե կ ա ց վ ա ծ լ ի ն ե ն Ծր ա գ ը ի վ եր ա ք եր յ ա լ և ն եր գ ը ա վ վ ա ծ լ ի ն ե ն կ ա ր և ո թ խ ն ղ ի ը ն եր ի ք ա ց ա հ ա յ տ մ ա ն և Ծր ա գ ը ի ա յ լ ը ն տ ր ա ն ֆ ա յ ի ն տ ա ր ք եր ա կ ն եր ի վ եր լ ու ծ ու ը յ ա ն գ ո ը ը ը ն թ ա ց ու մ : Ա յ ս ն եր գ ը ա վ վ ա ծ ու ը յ ու ն ը մ ա ս ն ա վ ո ը ա կ ե ս կ ա ր և ո թ է Ծ Մ Ս Ա Գ գ ո ը ը ն թ ա ց ի ժ ա մ ա ն ա կ , ո թ ը թ ու յ լ կ տ ա հ ա մ ա պ ա տ ա ս խ ա ն խ ո թ հ ը ղ ա տ վ ու ը յ ու ն ը ն եր ա ո ե լ Ծր ա գ ը ի ն ա խ ա գ ծ ու մ : Ա յ ն ու ա մ ե ն ա յ ն ի վ , Ծր ա գ ը ի ն վ եր ա ք եր ո ղ տ ե ղ ե կ ա տ վ ա կ ա ն և ֆ ն ն ա ր կ մ ա ն գ ո ը ը ը ն թ ա ց ը ն ու յ ն ա կ ե ս կ ի ը ա կ ա ն ա ց վ ի Ծր ա գ ը ի ն ա խ ա պ ա տ ր ա ս տ մ ա ն և ի ը ա կ ա ն ա ց մ ա ն ք ո լ ո թ ա յ լ փ ու լ եր ի ժ ա մ ա ն ա կ , ա յ ն ա կ ե ս ո թ Ծր ա գ ը ի կ ո ղ մ ի ց տ ու ժ ա ծ ա ն ձ ա ն ց ք ո ղ ո ք ն եր ը կ մ շ ա կ վ ե ն :

Ծր ա գ ը ի վ եր ա ք եր յ ա լ տ ր ա մ ա ղ ը վ ո ղ տ ե ղ ե կ ա տ վ ու ը յ ու ն ը պ ե տ ֆ է ք ա վ ա ր ա ր ձ և ո վ ն կ ա ր ա գ ը ի ա ո ն վ ա գ ն ա յ ն , թ ե Ծր ա գ ը ի ը ի ն չ ա կ ս ի փ ո փ ո խ ու ը յ ու ն ն եր կ ա ո ա ջ ա ց ն ի , ն ը ա ե ղ ե ն ս պ ա ս վ ու մ ա յ ս փ ո փ ո խ ու ը յ ու ն ն եր ը և էր ը ե ն ղ ը ա ն ֆ ս պ ա ս վ ու մ :

Տ ն տ ե ս ա տ ե խ ն ի կ ա կ ա ն Հ ե տ ա գ ո տ ու ը յ ա ն և Բ ն ա պ ա հ ա կ ա ն ա կ ա ն ու Ս ո ց ի ա լ ա կ ա ն Ու ս ու մ ն ա ս ի ը ու ը յ ա ն ը ն թ ա ց ֆ ու մ Ծր ա գ ը ի ն ա խ ա պ ա տ ր ա ս տ մ ա ն վ եր ա ք եր յ ա լ մ ե ծ թ վ ո վ տ ե ղ ե կ ա տ վ ու ը յ ու ն է հ ա ղ ո թ ղ վ ե լ շ ա հ ա ո ու ն եր ի ն : Ծ ա հ ա ո ու ն եր ի Ն եր գ ը ա վ մ ա ն Ծր ա գ ը ի

Լախագիծը (ՇՆԾ) նախապատրաստվել է և հայերեն լեզվով տեղադրվել Քաղաքացիական Լախարարության կայքէջում՝ www.gov.mud.am, ինչպես նաև Կոտայկի մարզպետարանի կայքէջում՝ www.region.kotayk.am: ԾԻԳ-ը կնորացնի ՇՆԾ և այն կտեղադրվի ինտերնետում :

Տարածքային իշխանություններն ու ՀԿերը երաշխավորել են տեղի հեռուստաընկերություններին, որոնք հանդիսանում են գանգվածային լրատվամիջոցների ամենվստահելի ալիքները : Քաղաքային և գյուղակից համայնքների տնային տնտեսություններին մեծամասնությունը տանը ունեն հեռուստացույցներ և դիտում են տեղի նորություններն ու տեղեկատվական հաղորդումները, որոնք կանոնավոր կերպով ներկայացվում են հանրությանը Հրագրանում, Նոր Հանունում, Չարենցավանում և Սևան ֆաղափում :

5.2.1 Հեռախոսակալը՝ տեղեկատվությունն ստանալու միջոց

Հայաստանում մարդիկ սովորաբար նախընտրում են հարցեր տալ և արտահայտել իրենց կարծիքը հեռախոսով : Ծրագրի նախապատրաստման վերաբերյալ հարցեր տալ և լրացուցիչ տեղեկատվություն ստանալու համար կարելի է գանգահարել Հրագրանի խտանաֆային օրերին 10:00-ից 16:00 հետևյալ հեռախոսահամարով .

Կոտայկի Մարզպետարան, Քարտուղարություն : +374 223 2 37 16
e-mail: kotayk@hrazdan.am

Հարցերը կարելի է ուղղել հայերեն, ուսերեն կամ անգլերեն լեզուներով :

5.2.2 Տեղեկատվության էլեկտրոնային տարբերակները

ՇՄԱԳ փաստաթղթերի էլեկտրոնային տարբերակները հայերեն և անգլերեն լեզուներով հասանելի կլինեն ընթերցանության համար աշխատանքային ժամերին ՔՆ-ի Երևանի գրասենյակում և Կոտայկի Մարզպետարանում :

Ոչ Տեխնիկական Ամփոփագրի և ՇՄԱԳ հայերեն լեզվով տպագիր օրինակները ընթերցանության համար հասանելի կլինեն աշխատանքային ժամերին Սբնվյանի, Բյուրեղավանի, Չարենցավանի, Նոր Հանի, Սևանի և Եղվարդի ֆաղափապետարաններում :

ՇՄԱԳ փաստաթղթերի էլեկտրոնային տարբերակները կարող են հասկացվել պատճենահանման արժեքի դիմաց :

Ծրագրի վերաբերյալ տպագրված տեղեկատվությունը կտրվի բոլոր սնային տնտեսություններին կոմունալ ծառայություններին դիմաց վճարման թերթիկի հետ:

Ծրագրի վերաբերյալ պատահական կամ բյուջայի միջոցներով տեղեկատվական տախտակները կփակցվեն ՔՆ-ի գրասենյակում, Կոտայքի մարզպետարանում և ֆաղափներին ֆաղափապետարաններում:

5.2.3 Մեկնաբանություններ ԾՄԱԳ բացահայտման ժամանակ

ԾՄԱԳ ներկայացման ժամանակ մեկնաբանությունները հնարավոր կլինի ստանալ մեկնաբանություններին հատուկ ձևերի միջոցով, որոնք պարունակում են կոնտակտային տվյալներ: Տեղական ինֆրակառավարման մարմիններին և ՀԿերին կոնտակտային տվյալները կտրամադրվեն հետևյալ տնտեսություններին՝ գնվածքի, պլանատների և տեղեկատվական բյուջայի միջոցով, որոնք առավել ու են ծրագրից տուժող համայնքներ՝ հանրային ֆինանսները երաշխավորելու համար: Հանրային հանդիպումներին ժամանակ արտահայտած կարծիքներն ու հարցերը կգրանցվեն և կմշակվեն ԾՄԱԳ վերջնական տարբերակում և հետո Ծրագրի նախագծման և իրականացման ժամանակ:

ԾՄԱԳ ժամանակ լրացված հայերեն, ռուսերեն կամ անգլերեն լեզվով մեկնաբանություններին ձևերը հանձնելու համար կոնտակտային տվյալները հետևյալն են.

Պրն. Միհրան Միֆայելյան
Հրազդան ֆաղափ փոխֆաղափապետ
Կենտրոն թաղամաս, Հրազդան ֆաղափ
Հայաստան
Հեռ: +374 223 2 39 64, +374 223 2 23 45
E-mail: info@hrazdan.am

5.3 Ծահանունների համար բողոքարկման մեխանիզմներ

Ծրագրի կառույցների շինարարության և շահագործման փուլում (տարածաշրջանային սանիտարական աղբավայր Հրազդանի մոտ, նոր հավաքման կետեր խառը մունիցիպալ թափոնների և վերամշակվողների համար) մեկնաբանությունները, հարցերն ու հնարավոր բողոքարկումները կմշակվեն բողոքարկման մեխանիզմի շրջանակներում: Ծրագրի Ծահագրգիռ կողմերի Ներգրավման Ծրագրի ներառում է արտաքին շահանունների և ներքին շահանունների (Աղբավայրի Կառավարման Ընկերությունը և Կոչուկեցու թափոնների կողմից բողոքարկումներ ստանալու և մշակելու հատուկ ձևեր: Այս բողոքարկման մեխանիզմը հիմնված է լինելու գրավոր ձևերի վրա, որոնք կարող է լրացնել

ցանկացած տնտեսական կամ կազմակերպություն և ներկայացնի Աղբավայրի Կառավարման Ընկերություն կամ Ծրագրի Իրականացման Գրասենյակ Հրազդանում, ով անհրաժեշտության դեպքում գործողություններ կատարելի, և 10 օրերի ընթացքում կտեղեկացնի բողոքարկման հեղինակին :